

“DİLEKÇE HAKKI VE İDARİ İTİRAZ MERCİİNE BAŞVURULAR”

Dilekçe, en basit tanımıyla gerçek ve tüzel kişilerin dilek, istem, bilgi veya şikâyetlerin kısa veya ayrıntılı biçimde ifade bulduğu metni içerir mektup veya yazılı iletişim aracıdır. Sözlük anlamıyla dilekçe, bir isteği bildirmek, bir şikâyeti duyurmak veya herhangi bir konuda bilgi vermek amacıyla resmi veya özel kurum ve kuruluşlara yazılan resmî yazıdır.

Yaşadığımız dünyada ve toplumda, toplumsal yaşamın bir gereği olarak, özel ve tüzel kişilerle gerçek ve tüzel kişiler ve gerçek ve tüzel kişilerle devlet arasındaki ilişkilerde iletişimde, dilekçe; en çok başvuru ve sıklıkla kullanımı tercih edilen, yazılı müracaat ve bildirimlerde kullanılması zorunlu kılınan bir yazılı iletişim ve ispat aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çerçevede kanun koyucu tarafından, 1982 Anayasasında “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74. maddesinde “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir./ Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir./ Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir./ Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.” İfadesiyle dilekçe hakkı, Anayasal bir hak olarak tanımlanmış ve kabul edilmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesininin 28.09.1977 tarihinde kabul edilen “*İdarenin İşlemlerine Karşı Bireyin Korunması Hakkındaki Karar*”ın “*Dinlenme Hakkı*” başlıklı 1. maddesinde “ *bireyin hakları, özgürlükleri ve çıkarlarını zedeleyici türdeki, bütün idari işlemler hakkında ilgili kişi, idarenin dikkate almak durumunda olduğu, olay ve delil gösterme ve son aşamada, kanıtlayıcı belgeler önerme hakkına sahiptir*” denilmektedir.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun “Bilgi Edinme Hakkı” başlıklı 4. Maddesi ve “Bilgi Verme Yükümlülüğü” başlıklı 5. maddelerinde de İdarenin, başvuruda bulunan kişilere bilgi verme yükümlülüğü ve başvuru şekli ve yoluna ilişkin düzenleyici hükümlere yer verilerek, İdarenin kanunlarla düzenlenen bu hükümlere riayetle ilgili kişilere bilgi verme zorunluluğu hüküm altına alınmıştır.

4458 Sayılı Gümrük Kanununda da idari işlem; vergi ve cezalar ile idari kararlara başvuru yolu 242. maddede düzenleme altına alınmıştır. 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı Kanununun 64.maddesiyle değişen ve 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe giren şekliyle 242.Madde “*Yükümlüler kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri, cezalar ve idari kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde bir üst makama, üst makam yoksa aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edebilir.*

1. *İdareye intikal eden itirazlar otuz gün içinde karara bağlanarak ilgili kişiye tebliğ edilir.*
2. *İtiraz dilekçelerinin süresi içinde yanlış makama verilmesi halinde, itiraz süresinde yapılmış sayılır ve idarece yetkili makama ulaştırılır.*
3. *İtirazın reddi kararlarına karşı işlemin yapıldığı yerdeki idari yargı mercilerine başvurulabilir.”* şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca, devamında 243. madde hükmü: “

1. *İlgili kişilere 197 nci maddeye göre tebliğ edilen gümrük vergilerinin hesaplanmasında esas alınan kimyevi tahlil sonuçlarına karşı tebliğden itibaren on beş gün içinde gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne ⁽¹⁾ yazılı olarak itiraz edilebilir.*
2. *İtiraz üzerine, birinci tahlilin yapıldığı gümrük laboratuvarında görevli olan ve ilk tahlili yapan kimyager dışındaki iki kimyager tarafından ikinci tahlil yapılır. Yükümlünün talebi halinde, gümrük idareleri, gümrük kimyageri olmayan bir gözlemci kimyagerin de ikinci tahlilde hazır bulunmasına*

izin verirler.Üç kimyagerden fazla kimyager bulunmayan gümrük laboratuvarında yapılan tahlile itiraz edilmesi halinde, ikinci tahlil enaz iki kimyager bulunan en yakın gümrük idaresine ait laboratuvarda yapılır.(07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 67/17 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak yürürlükten kaldırılmıştır.)

3. ***İkinci tahlil sonucu, eşyanın teknik özelliklerinin ve niteliklerinin belirlenmesi yönünden kesindir.***
(1 Bu kısımda yer alan "gümrük başmüdürlüğüne" ibaresi; 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı Kanununun 67/44 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak metinde görüldüğü şekilde değiştirilmiştir.)”şeklinde değiştirilerek düzenleme altına alınmıştır.

Hüküm incelendiğinde de görüleceği üzere, Gümrük Kanununun 242. maddesi isabetli bir şekilde değiştirilmek suretiyle uygulamada, gümrük işlemlerinde yaşanan idari ihtilaflarda, idari başvuru yolu, “bir üst makama”, üst makam yoksa işlemi tesis eden “aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edilebilir” ifadeleriyle yasada sayılan tüm idari işlemler bakımından tek bir başvuruya indirgenmiştir. Süre ise “tebliğden itibaren 15 gün” olarak belirlenmiştir. Gümrük Kanununun 5911 Sayılı yasa ile yürürlüğe girmeden önceki şeklinde, idari itirazlara ilişkin olarak düzenleme altına alınan bu madde metni, uygulamada, gerek ilgili kişilerce hatalı yorumlanması, gerekse uygulayan İdare tarafından farklı yorum ve uygulamalar yapılması nedeniyle hak kayıplarına ve mağduriyetlere ve yeni ihtilafların doğmasına yol açmıştır. Bu ihtilafların önüne geçilmesi amacıyla, daha önceki yasal düzenleme ve uygulamada ise vergi tahakkukları bakımından iki aşamalı, idari kararlar bakımından tek aşamalı olarak benimsenen idari başvuru yolu uygulamasının sona erdirilerek, ***tüm idari işlemler için tek aşamalı idari başvuru yolu ve tek itiraz merci benimsenmesinin, idari işlemlere karşı başvurularda uygulamada yaşanan yorum ve uygulama farklılıklarını ortadan kaldıracaklarını umut edilirken; son dönemde 4458 Gümrük Kanununun 242. maddesinin uygulanmasına ilişkin Gümrük Yönetmeliğinin 585.Maddesinin, özünde kişilere dilekçe ve İdareye başvuru haklarını kullanma kolaylığı getirmesine karşın, Gümrük İdarelerinde, kişileri mağdur edici ve başvuru ve dilekçe hakkını kısıtlayıcı ve zedeleyici yönde uygulamalar yapıldığı ve bu durumun bir takım yakınmalara ve mağduriyetlere yol açtığı gözlemlenmektedir.***

Gümrük Yönetmeliği’nin “Başvuru ve İnceleme” başlıklı 585.maddesinde düzenlenen hükmün birinci fıkrasında; yükümlülerin, kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri, cezalar ve idari kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir üst makama sunulmak üzere ilgili gümrük idaresine, üst makam yoksa aynı makama verecekleri, gerekçelerini de açıkça gösteren bir dilekçeyle itiraz edebilecekleri belirtilmiştir. Aynı maddede devamla ikinci fıkrada, İtiraz dilekçesini alan gümrük idaresi, itiraza ilişkin dilekçeyi öncelikle şekil yönünden inceleyeceği, bu incelemede, başvurunun süresi içinde yapılıp yapılmadığı ile dilekçeyi verenin yükümlü veya onun temsilcisi olup olmadığına bakılır, uygun olmayan başvurular reddedilerek yükümlüye bildirileceği düzenleme altına alınmıştır. Üçüncü fıkrada, bir üst makama sunulmak üzere verilen itiraz dilekçesi, gümrük idaresinin mütalaası ve gerekli bilgi ve belgelerle birlikte üst makama gönderileceği belirtilmiştir. 585.maddenin 4.fıkrasında ise başvuru tarihinde ihtilaf yaşanmaması bakımından düzenleme altına alınan hükümde, bu Yönetmelik uyarınca yapılacak itirazların süresi içerisinde olup olmadığının tespitinde; taahhütlü olarak posta yolu ile yapılacak itirazlarda, itiraz dilekçesinin postaya verildiği tarihin, posta yolu ile veya doğrudan ilgili gümrük idaresine yapılacak itirazlarda, itiraz dilekçesinin itirazın yapıldığı gümrük idaresinin kaydına giriş tarihinin dikkate alınacağı bildirilmektedir.

Mevcut uygulamada itiraz dilekçesi ile itiraz mercii üst makam konumundaki İdareye başvuran gerçek ve tüzel kişilere Gümrük Yönetmeliğinin 585. maddesindeki hükmün Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlükleri tarafından doğru itiraz mercii olmasına karşın dilekçeleri almaktan imtina etmek suretiyle kendilerine gelen gerçek ve tüzel kişileri, başvuru dilekçesini almaksızın doğrudan işlemi tesis eden Gümrük Müdürlüklerine yönlendirmesi şeklinde uygulanması, gün içi kısa zaman ve yoğun işlem trafiğinde ciddi sıkıntılara yol açmakta, ilgililerin farklı İdari birimlerle ayrı ayrı muhatap kılınarak haksız bir şekilde mağduriyetlerine sebep olmaktadır. Gümrük Müdürlüklerinin karar ve işlemlerinin idari itiraz bir mercii olarak idari hiyerarşide Gümrük Muhafaza Başmüdürlükleridir. 4458 sayılı yasanın

242. maddesinde açıkça düzenleme bulan hükümde “**Yükümlüler kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri, cezalar ve idari kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde bir üst makama, üst makam yoksa aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edebilir**” denmektedir. Bu hüküm muvacehesinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından, kendilerine en uygun olan başvuru yerinin tercih edilmesi hem kanun hem de yönetmelikte benimsenmiş olmasına karşın; itirazı incelemeye yetkili üst makamın doğrudan başvuru merci olarak dilekçe almaktan imtina etmesi Anayasa ve yasalara aykırılık teşkil etmekte; doğrudan temel hakları kısıtlayıcı keyfi bir idari işlem mahiyetine dönüşerek asıl itiraz işlemi dışında kişilerle devlet (İdare) arasında yeni/tali ihtilaf konularına yol açmaktadır. Mevcut uygulamada bu sıkıntının ortadan kaldırılması bakımından yasa ve yönetmelikteki hükmün, kanunun lafzı ve amaçsal yorumuyla bir bütün olduğu ilkesinden hareketle uygulanmasında İdarenin gereken hassasiyeti göstermesi son derece gerekli ve önemlidir.

Gümrük Yönetmeliğinin 585.maddenin 4.fıkrasında ise başvuru tarihinde ihtilaf yaşanmaması bakımından düzenleme altına alınan hükümde, bu Yönetmelik uyarınca yapılacak itirazların süresi içerisinde olup olmadığının tespitinde; taahhütlü olarak posta yolu ile yapılacak itirazlarda, itiraz dilekçesinin postaya verildiği tarihin, posta yolu ile veya doğrudan ilgili gümrük idaresine yapılacak itirazlarda, itiraz dilekçesinin itirazın yapıldığı gümrük idaresinin kaydına giriş tarihinin dikkate alınacağı hükmü incelendiğinde, hüküm cümlesinin kaleme alınışında hükümde “a” bendi ve “b” bendi olarak düzenlenen 4. madde alt bentlerindeki çelişkili ifadenin uygulamada dikkate alınacak tarihin uygulanmasında sorun ve ihtilaflara yol açması kuvvetle muhtemel olacaktır. Şöyle ki; hükümde düzenleme bulan anlatımda kişiler posta yoluyla itiraz merci üst makama doğrudan gönderim yaptıklarında postaya verilmiş tarihi, ancak itiraz merci üst makama ulaştırılmak üzere işlemi yapan veya idari kararı alan Gümrük İdaresine posta yoluyla gönderim yaptıklarında Gümrük İdaresi kayıtlarına giriş tarihi esas alınacağı düzenlemesi getirilmiştir. Kanunda ise her durumda postaya verilen evraklarda postaya verilmiş tarihinin dilekçe başvuru tarihi olarak esas alınacağı açıkça hüküm altına alınmıştır. Kanuna aykırı ve çelişkili sözkonusu yönetmelik maddesindeki çelişkili hükmün, uygulamada gerçek ve tüzel kişileri mağdur edici yönde ihtilaf ve sıkıntılara yol açacağı göz önünde bulundurularak İdarece düzeltilmesinin sağlanması konusunda mevzuat çalışması yapılması yerinde olacaktır.

Gümrük Mevzuatı ile düzenleme altına alınan Gümrük işlemleri, Gümrük Müsteşarlığı bünyesinde düzenlenen ve faaliyet gösteren Gümrük İdarelerince yürütülmektedir. “Gümrük İdaresi veya İdareleri” deyimini, 4458 sayılı yasanın “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinin “a” bendinde: “Gümrük mevzuatında belirtilen işlemlerin kısmen veya tamamen gerçekleştirildiği merkez veya taşra teşkilatındaki hiyerarşik yönetim birimlerin tamamını ifade eder” denilerek tanımlanmıştır.

Kişi veya kurumların, Gümrük Mevzuatı çerçevesinde yürütmekte olduğu işlemlerde, idari işlemlerle ilgili olarak veya gümrük vergileri ile ilgili olarak İdarece, kanunun hatalı yorum ve uygulanmasından veya kişi veya kurumların hatalı işlemlerinden dolayı zaman zaman ihtilaflar yaşanmaktadır. Yaşanan ihtilaflarda, Devletin egemen gücü karşısında, işlemin diğer tarafı olan gerçek ve tüzel kişilerin korunması, 1982 Anayasasında yer verilen hükümlerle düzenleme altına alınmıştır. 1982 Anayasasında “Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması” başlıklı 40.madde ve “Hak Arama Hürriyeti” başlıklı 36. maddeleri tanzim edilen hükümlerle düzenleme altına alınarak hakların korunması, hak arama suretiyle hak ihlallerinin önlenmesi amaçlanmıştır.

1982 Anayasası'nın “Hak Arama Hürriyeti” başlıklı 36. maddesinde, “**Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.**” hükmüne yer verilerek, herkesin hak arama özgürlüğüne sahip olduğu temel ilkeler arasında kabul edilmiştir.

1982 Anayasası'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması" başlıklı 40. maddesinde, "**Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin, sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.**" hükmüne yer verilerek, hak ihlalleri ile karşılaşılmasının ve hak mağduriyetlerinin önüne geçilmesi ve yaşanan ihtilafların çözümü bakımından, herkesin ilgili İdari makama başvurmasının sağlanması ve bu yönde Devletin yasal düzenleme ve uygulamalarla ilgili kişilere yol göstermesi ve bilgilendirmesinin zorunlu olduğu kabul edilmiştir.

1982 Anayasasının 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin "Hukuk Devleti" olduğu açıkça vurgulanmıştır. Hukuk Devleti ilkesi devlet düzeninde hukukun üstünlüğünü ve hukuka bağlılığı gerektirir. Hukuka uygunluk ise yargısal denetimle sağlanacaktır. İdarenin yargı yolu ile denetimi ve bu denetimin sınırları Anayasamızın 125. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, "**idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır**". Bu çerçevede ilgili kişiler, İdarenin işlem ve eylemlerinden doğan hak kayıpları ve mağduriyetlerinin önlenmesi bakımından, idareye başvuru yoluyla sonuç alamadıkları durumlarda veya çözülemeyen ihtilaflarda, yargıya başvurmak suretiyle idari işlem veya eyleme karşı dava açarak haklarını arama yoluna gidebileceklerdir.

4458 sayılı yasada, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliğinin gerçekleştirilmesine paralel olarak Topluluk Gümrük Kodunu oluşturan mevzuat ile ülkemiz mevzuatının uyumlu hale getirilmesi ihtiyacı sonucunda çıkartılmış olan 4458 sayılı Gümrük Kanununun, bazı maddelerinin değiştirilmesi için hazırlanan Tasarı ile mikro düzeyde, hem Topluluk mevzuatında meydana gelen değişikliklere uyum hem de uygulamada karşılaşılan sorunların çözümü, makro düzeyde ise, ülke ekonomisinin temel unsuru olan ihracat potansiyelinin artırılması hedefinin gerçekleştirilmesi yolunda ihracat girdi maliyetlerini azaltmak, gümrük işlemlerini basitleştirmek ve uygulamada mevcut birtakım bürokratik işlemleri azaltmak veya tamamen kaldırmak suretiyle hızlandırmak ve dolayısıyla ihracatçıların rekabet koşullarını iyileştirmek, Avrupa Birliği normlarında rekabet edebilme şansı vermek gerekçesiyle 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5911 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler sonucunda, İdari itirazlara konu 242. madde ve 243. maddelerde de değişikliğe gidilmiş ve bu suretle yeni Kanun yürürlüğe girmeden önceki dönemde yorum ve uygulama farklarıyla hata ve karışıklıklara sebep olan eski düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır.

Gümrük idarelerinde gerçekleştirilen işlemlerle ilgili olarak; kendisine vergi, ceza veya idari bir karar tebliğ edilen ve işlemin hatalı veya haksız bir idari işlem olduğunu tespit eden ilgili kişiler, tebliğden itibaren 15 gün içinde işlemi tesis eden makamın üst makamına (Açıklama: Müdürlük tarafından tesis edilen işlemlere Başmüdürlüklere, Başmüdürlükler tarafından tesis edilen işlemlerde Genel Müdürlüğe) ve üst makam bulunmayan durumlarda aynı makama; itiraz eden, itiraz edilen İdari birim, itiraza konu işlem veya karar ve itiraz gerekçelerini ve istem sonucunu içeren bir dilekçeyle itirazda bulunabileceklerdir. İadeli taahhütlü posta yoluyla dilekçelerin gönderilmesi mümkün olduğu gibi başka illerde veya ilçe sınırlarında mukim gerçek ve tüzel kişilerin itirazı inceleyecek mercie ulaştırılmak üzere dilekçe evrakını buldukları il ve ilçedeki Gümrük İdarelerine teslim etmeleri ve bu idareler vasıtasıyla ilgili itiraz merciine gönderiminin sağlanmasını talep etme hakları yasada düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla Gümrük İdaresi sıfatıyla kamu hizmeti veren hiçbir Gümrük İdaresi, kendi Gümrük İdaresine muhatap veya muhatabı başka bir Gümrük İdaresi olup ilgili Gümrük İdaresine ulaştırılmak üzere kendisine tevdi edilen dilekçe ve evrakı almaktan imtina edemez. Aksi bir uygulama yasaya aykırıdır ve Anayasal hakların ihlali sonucunu doğurmaktadır.

İtiraz dilekçeleri, bizzat ilgili makama elden teslim edilebileceği gibi, 4458 Sayılı Yasanın 14. maddesine 5911 sayılı yasayla eklenen 3. fıkrasında da düzenlenmiştir olduğu

üzere iadeli taahhütlü posta yoluyla da yapılabilecektir. Dilekçeler, İdareye elden teslim edildiğinde, başvuru ve başvuru süresi ile ilgili herhangi bir ispat sorunu yaşanmaması bakımından, kayıt tarih ve sayısını içerir kaşe ve imza alınmış dilekçenin bir örneği de ilgili kişilerce kendi dosyalarında mutlaka muhafaza edilmelidir. Başvuru dilekçeleri, posta yoluyla gönderildiği takdirde, dilekçenin postaya verilmiş tarihi, Gümrük İdaresine Başvuru tarihi olarak kabul edilir. Her ne kadar iadeli taahhütlü posta yoluyla yapılan başvuruların postaya verilmiş tarihinin başvuru tarihi olarak esas alınacağı, kanunda düzenleme altına alınmışsa da; posta yoluyla süresinde başvuru yapılmış olsa dahi, bazı Gümrük İdarelerinde posta zarflarının ve alındı belgelerinin dosyalarda muhafaza edilmemesi ve evrak kayıt girişlerine de postadan alınıp alınmadığına dair evrak kayıt sistemine bilgi işlememeleri nedeniyle postadan alındığı tarihi başvuru tarihi olarak kabul ederek ilgili kişilerin süreden hak kaybına sebep oldukları durumlara uygulamada çok sık rastlanmaktadır. İdareye posta yoluyla itiraz başvurusunda bulunan kişilerin, iadeli taahhütlü posta gönderi/alındı belgelerini kendi dosyalarında muhafaza etmeleri hak kayıplarının yaşanmaması bakımından son derece önemlidir. Aksi takdirde, dava konusu edilen ihtilaflarda, başvurulara ilişkin tarihlerin İdarece hatalı yazılması durumunda, yargı sürecinde, Posta İşletme Müdürlüklerinden belgelerin temin edilmesi son derece güç olmakta ve uzun zaman almakta, Posta İşletme Müdürlüklerinin kullandıkları bilgisayar sisteminin gönderi numaralarına göre kaydedilmesi ve gönderi numarasının bilinmemesi nedeniyle belge temin edilememesi durumunda, ilgili kişiler haklı dahi olsa haksız duruma düşmekte, ispat sorunu olduğundan, başvuru sürelerine bağlı hak kayıpları ortaya çıkmaktadır. Ancak, İdare ve vergi mahkemelerine, İdarece süreden ret kararı verilen işlemlere karşı açılan davalarda, posta gönderi ve alındı belgeleri ile ispatlanarak İdari Makamlarca verilen kararlar iptal edilmektedir. Bu konuda yukarıda ayrıntılı olarak değindiğimiz, kanuna aykırı çelişkili hüküm ifade eden Gümrük Yönetmeliğinin 585. maddesinin 4. fıkrası b bendi hükmünün de ihtilaflara sebep olacağı son derece açıktır. Bu çerçevede İdarece, hak kayıplarına sebebiyet verilmemesi bakımından, posta yoluyla gelen evraklarda postadan geldiği ve postaya verilmiş tarihinin işlendiği bir evrak kayıt sisteminin tutulması ve Gümrük Yönetmeliğinin 585.maddesinde düzenleme bulan 4.fıkra b bendi hükmünden “posta yolu ile” ibaresinin çıkarılmasının sağlanması, yasaya uygun olacaktır.

İlgili kişiler, dilekçe ve başvuru haklarının kısıtlanması suretiyle ihlal edilmesi durumunda da, idarenin Anayasanın 40. maddesinin 2.fıkrasına aykırı haksız işlem ve uygulamalarından dolayı uğradıkları zararı, Mahkemelerce verilen iptal kararlarının kesinleşmesini müteakip 1982 Anayasası'nın 40. maddesinin 3. fıkrası uyarınca dava yoluyla İdareden tazmin edilmesini isteyebilirler.

İlgili kişilerin, idari işlemler yoluyla hak ihlallerine maruz kaldıkları durumlarda, haklarını İdare ve yargı yoluna başvuru suretiyle aramalarında, sözkonusu yasal düzenlemelerde yer verilen süre ve yargılama usulü prosedürüne uymaları, usul hataları sebebiyle doğacak hak kayıplarının önüne geçilmesi bakımından son derece önemlidir. Bu sebeple yasal düzenlemelerin bilinmesi, yasalara uygun hareket edilmesi ve İdari makamlarca da yasaların doğru uygulanması ve yasal başvuru yolları hakkında doğru bilgilendirme yapılması halinde, hak ihlallerinin ortadan kaldırılması mümkün olacaktır.

İdarece tahakkuk edilen vergi ve para cezası kararları ve diğer idari işlemlerden dolayı hakkı ihlal edilen ilgili kişilerin İdareye itirazları üzerine verilecek İdari kararların olumsuz olması halinde, ilgili kişilerce kararın verilmesini müteakip yasal sürede dava açılarak hak arama yoluna başvurulması, Anayasada ve yasalarda düzenlenmiş temel bir haktır.

Anayasamız, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve yasalarla düzenleme altına alınan “hak arama hürriyeti” ve “temel hak ve hürriyetlerin korunması” yoluyla “kişilerin korunması” temel prensiptir. Bu çerçevede, herkesin, Devlete karşı yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi zorunlu olup Devletin de herkesin hak ve hürriyetlerinin korunması ve hak kayıpları ve mağduriyetlerinin önüne geçilmesini ve giderilmesini sağlaması yasal olarak zorunludur.

İdare tarafından Anayasal yükümlülükler ve yürütme işlevi yerine getirilirken hak arama hürriyetini engelleyici, kısıtlayıcı, bilgi edinme hakkını ortadan kaldıracak veya yanlış bilgi verme veya hiç bilgi vermeme suretiyle ilgili kişileri yanı sıra sevk edecek ve bu suretle hak kayıpları ve telafisi güç ve imkânsız zararlara sebep olacak her türlü işlem ve eylemden kaçınmak yasal zorunluluktur. Bu zorunluluk 1982 Anayasasında tazminat yaptırımına bağlanmıştır. İdarece ilgili kişilere yapılan işlem ve karar bildirimlerinde, kanunun açıklayıcı hükümlerine ve konuya ilişkin kanuni düzenlemelerdeki usul ve esaslarla doğru gerekçelere yer verilmesi gerekmektedir. İdari işlemlere karşı izlenecek yasal yolların ve idari işlem ve karar gerekçelerinin yanlış gösterilmesi, ilgili kişileri hataya sevk edecek şekilde yazım ve yorum hataları yapılmasının, ilgili kişilerin hak kaybına sebebiyet vermesi yanında, yapmış olduğu hatalı işlemden dolayı İdareyi de zor durumda bırakacağı unutulmamalıdır. Bu çerçevede, hukuk devleti ilkesinin gereği, İdarenin hak ihlaline sebep olan hatalı ve haksız İdari işlemlerinden dolayı kişilerin hak ihlallerinin önlenmesi, İdareye olan güvenin sağlanması, korunması ve sarsılmaması bakımından, İdarenin, karar mercileri ve İdari birimler üzerindeki hiyerarşik denetimi ve kontrolünün yasalara uygun bir şekilde geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi zorunludur.

Gümrük Kanunu ve Dış Ticaret Mevzuatında, Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılan yasal düzenleyici işlemlerle Avrupa Birliği normlarına uyum amaçlı ve ülkemiz ekonomik ve sosyal şartlarına uyum sağlanabilmesi bakımından sıklıkla değişiklikler gerçekleştirilmektedir. Yapılan değişikliklerle yeni düzenlemeler ve uygulamalar konusunda, ilgili kişilerin, uygulamayı gerçekleştiren İdarece doğru bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi, yasal değişiklik ve düzenlemeler nedeniyle yaşanabilecek hak kaybı ve mağduriyetlerin önlenmesine katkı sağlayacaktır.

Yönetmeliklerin kanunun üzerinde ve kanuna aykırı olamayacağı yasal olarak düzenlenmiştir. Dayanağını Anayasa ve Kanunlardan alan ve uygulama prosedürlerini düzenleyen yönetmeliğe istinaden Anayasal başvuru ve dilekçe hakkını kısıtlayıcı, ortadan kaldırıcı şekilde yapılan İdari uygulamaların sona erdirilmesi ve bu konuda gereken hassasiyetin gösterilmesi yasal zorunluluktur. Kanunların ve yönetmeliklerin hatalı yorumlanması ve hatalı uygulanmasıyla ve kanundan önce yönetmelik esas alınarak gerçekleştirilen idari işlemlerle hak arama hürriyetinin ihlali suretiyle itiraz başvurusu veya dava hakkının engellendiği veya süre kayıplarına sebebiyet vermek suretiyle Gümrük Kanunu ve İdari Yargılama Usul Kanunu hükümlerine riayetsizlik nedeniyle esas incelemesine geçilmeksizin usul bakımından itiraz ve/veya davaların reddedildiği durumlarda, ilgili gerçek ve tüzel kişiler yönünden telafisi güç ve imkânsız zararlar ve hak kayıpları ortaya çıkmakta, tazminat yaptırımıyla dahi telafi edilemez durumlar yaşanmaktadır.

Yeni yasal düzenlemelerin etkili olması ve yasadaki beklenen amaca hizmet etmesi bakımından, ilgili İdarelerce, Anayasamızdaki "hukuk devleti" , "kanunilik", "kanun önünde eşitlik" ilkelerinin esas alınması ve idari işlemlerin gerçekleştirilmesinde İdari birimler arasında yorum ve uygulama farklılıklarının giderilmesi ve uygulama birliğinin sağlanmasına yönelik açık, basit, çelişkiyi ortadan kaldırıcı iç düzenlemeler yapılması ile Anayasamızda kabul edilen hak arama hürriyetinin ve temel hak ve hürriyetlerin korunması ve olması gereken şekilde kullanılması sağlanabilecektir. Yasaların ruhu ve amacına uygun olarak uygulanması ve olası sorun ve ihtilafların ortaya çıkmadan önlemlerin alınması; sosyal devlet ve hukuk devleti düzeninin temel felsefesinin tüm İdari kurum ve kuruluşlarca benimsenerek uygulanmasıyla ve İdarenin varoluş amaç ve fonksiyonlarını zedeleyecek kural ve uygulamalara izin verilmemesiyle mümkün olacaktır.

Yararlanılan Kaynaklar :

1.1982 Anayasası, 2.4458 Sayılı Gümrük Kanunu, 3.Gümrük Yönetmeliği, 4.4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.

5. Bkz."Gümrük Kanunundan Doğan İhtilaflarda Çözüm Süreci- Hak Arama Yolları : İdari İtiraz Başvurusu Ve Dava Açılması " Makale-Av.Dilek Taşören- -Ocak Mart 2010 Sayı 22- Gümrük Müşaviri-

